

3. Друль О. Производство продукции черной металлургии Украины и торговля черными металлами за 11 месяцев 2006 года / О. Друль // Металлургический компас. Украина — мир. — 2007. — № 1. — С. 59—75.

4. Друль О. Рынок регулирует себя сам. Производство продукции черной металлургии Украины и торговля черными металлами в январе-ноябре 2007 года / О. Друль // Металлургический компас. Украина — мир. — 2008. — № 1. — С. 41—69.

5. Друль О. Появился свет в конце тоннеля. Производство продукции черной металлургии Украины и торговля черными металлами в январе-августе 2008 года / О. Друль // Металлургический компас. Украина — мир. — 2008. — № 10. — С. 31—59.

6. Ткач В.М. Сучасні проблеми підвищення економічної ефективності залізрудних підприємств України та роль в їх вирішенні концепції маркетингового управління / В.М. Ткач // Сталій розвиток гірничо-металургійної промисловості: зб. доповідей Міжнар. наук.-техн. конфер. 18 — 22 травня 2004 р.: у 2т. / М-во освіти і науки України; Криворізький технічний університет. — Кривий Ріг: КТУ, 2004. — Т. 1. — С.170—172.

7. Ткач В. М., Соломаха В. М. Роль маркетингових досліджень у просуванні товарів великих промислових підприємств з монопродуктовим виробництвом / В.М. Ткач, В.М. Соломаха // Регіональні проблеми та перспективи розвитку ринків збуту промислової продукції: зб. доповідей наук.-практ. конфер. 6—7 грудня 2006 р.: у 2т. / М-во освіти і науки України; Український інститут науково-технічної і економічної інформації. — К.: УкрІНТЕІ, 2006. — Т. 2. — С. 234—237.

Стаття подана до редакції 24.10.2011

УДК 339.942

Н. О. Бойко, канд. пед. наук,
доц. кафедри регіональної економіки,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЄВРОРЕГІОНІВ

АНОТАЦІЯ. У роботі розглянуто сутність і значення транскордонного співробітництва та методологічні проблеми формування євро регіонів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: транскордонне співробітництво, транскордонні регіони, євро регіони.

АННОТАЦИЯ. В работе рассмотрены сущность и значение трансграничного сотрудничества и методологические проблемы формирования еврорегионов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: трансграничное сотрудничество, трансграничные регионы, еврорегионы.

ANNOTATION. The paper consists the essence and value of cross-border cooperation and methodological problems of European regions.

KEY WORDS: cross-border cooperation, european regions, cross-border regions.

Прискорений розвиток транскордонного співробітництва, особливо на західних кордонах України, значно випередив становлення нових теоретичних засад дослідження цих проблем вітчизняними вченими. Проблемою транскордонного співробітництва в наш час займаються провідні українські установи: Київський Інститут світової економіки і міжнародних відносин (ІСЕМВ) та його Ужгородський відділ, Львівський інститут регіональних досліджень (ЛІРД) НАН України, Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Київський центр Інститут Схід-Захід (ІСЗ).

В українській науці формуються підходи до узагальнення досвіду міжрегіональних, транскордонних стосунків і визначення їх ролі та місця в міжнародних відносинах.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних і прикладних основ транскордонного співробітництва зробили такі вітчизняні науковці як: Артёмов І. В., Балабанов, Г. В., Біленький П. Ю., Голіков А. П., Долішній Н. Ю., Мельник С. В., Мікула Н. А., Новицький В. Є. Студенніков І. В., Урбан О. А. та інші. Даною проблематикою займаються також іноземні вчені, серед них: Вардомський Л. Б., Каморницькі Т., Попкова Л. І. та інші. Транскордонне співробітництво, як специфічна форма міжнародної діяльності привертає до себе увагу багатьох науковців різних галузей.

Метою даного дослідження є розкриття сутності і значення транскордонного співробітництва та методологічні проблеми створення еврорегіонів.

В сучасній Європі швидко розвивається міжнародне співробітництво регіонів. Його складовою є транскордонне співробітництво. В «Протоколі № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями», який стосується між територіального співробітництва [2] був сформований понятійний апарат цієї діяльності. Термін «транскордонне співробітництво» був введений вперше у

106 Мадридській Конвенції загальних принципів транскордонного співробітництва: в ньому транскордонне співробітництво визначається як будь-які спільні дії спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, що знаходяться під юрисдикцією двох або кількох договірних сторін, а також укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей [1]

Транскордонне співробітництво можна розглядати як співпрацю двох або кількох регіональних систем, що належать сусіднім державам у різних сферах діяльності (політичній, правовій, соціально-економічній, природоохоронній та інформаційній) в межах визначеного транскордонного простору, що пов'язана з рухом товарів, капіталів через державний кордон.

Транскордонний простір — це частина географічного простору, що охоплює дві або більше регіональні системи, що розташовані по різні боки кордону двох або кількох країн. Транскордонний простір може розглядатися на двох територіальних рівнях — прикордонних областей та адміністративних районів.

Основна відмінність прикордонного та транскордонного регіонів полягає в тому, що прикордонний регіон — це адміністративно-територіальна одиниця однієї держави, а транскордонний — охоплює адміністративно-територіальні одиниці двох сусідніх держав.

В Україні із 25 регіонів 19 є прикордонними, а їх площа становить 77 % усієї площі держави.

Прикордонні території України входять до трьох транскордонних регіонів:

- за участю регіонів нових держав-членів ЄС;
- за участю регіонів країн СНД;
- морський транскордонний регіон.

Найбільшим є українсько-російський транскордонний регіон. До його складу входять 10 областей: Донецька, Луганська, Харківська, Сумська, Чернігівська області України та Брянська, Курська, Белгородська, Воронежська та Ростовська області Росії. Площа цього регіону майже 385 тис. км², населення — 23 млн осіб.

Українсько-білоруський транскордонний регіон включає 7 областей. Це — Волинська, Рівненська, Житомирська, Київська та Чернігівська області України та Брестська і Гомельська області Білорусії. Площа регіону становить 195 тис. км², населення — 9,5 млн чол.

Українсько-румунський транскордонний регіон охоплює чотири області України: Закарпатську, Івано-Франківську, Чернівецьку, Одеську та 5 повітів Румунії. Площа регіону становить 100,9 тис. км², населення — 8,3 млн осіб.

Українсько-угорський регіон включає Закарпатську область України і дві області Угорщини. Площа регіону становить 26 тис. км².

Українсько-словацький транскордонний регіон утворюють: Закарпатська область разом з Кошицьким та Прешівським країнами Словаччини.

Українсько-польський прикордонний регіон утворюють: Закарпатська, Волинська, Львівська області України разом з Люблінським, Підкарпатським воєводствами Польщі.

Найбільш ефективним механізмом транскордонного співробітництва є діяльність єврорегіонів. Єврорегіони являють собою форму міжнародної інтеграції, засновану на тісному співробітництві двох або кількох територіальних утворень, що розташовані в прикордонних районах сусідніх держав Європи.

Єврорегіони — це форма транскордонного співробітництва між територіальними громадами або місцевими органами влади прикордонних регіонів двох або більше держав, що мають спільний кордон, яка спрямована на координацію їх взаємних зусиль і здійснення узгоджених заходів у різних сферах життєдіяльності, у відповідності до національних законодавств і норм міжнародного права, для вирішення спільних проблем в інтересах людей, що населяють його територію по обидва боки державного кордону [3].

Головною метою створення єврорегіонів є об'єднання зусиль прикордонних територій з метою подолання відсталості в соціально-економічній сфері внаслідок віддаленості від центру, для розв'язання проблем націлених на покращення життя населення цих територій.

Основними напрямками діяльності єврорегіонів є: економіка, соціальна сфера, культура, транспорт, зв'язок, освіта, охорона здоров'я та захист оточуючого середовища. Крім того, розв'язуються питання устрою спільного кордону, міграції населення прикордонних територій, співробітництва правоохоронних органів, взаємодія в надзвичайних ситуаціях, забезпечення більш вільного режиму пересування громадян прикордонних зон.

Головними ознаками єврорегіонів є:

- *географічна* — єврорегіон є територією, що має конкретне географічне розташування;

- *політична* — частини цієї території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав, які мають спільний кордон;

- *адміністративна* — єврорегіон утворюють прикордонні регіони держав, що мають спільний кордон;

- *функціональна* — єврорегіон є формою транскордонного співробітництва.

Перший єврорегіон з'явився в 1958 р. на кордоні Німеччини та Нідерландів, а зараз їх існує понад 100. Більшість єврорегіонів об'єднано в Асоціацію європейських прикордонних регіонів. Початком створення єврорегіонів в Україні вважають 1993 рік, коли було утворено Карпатський єврорегіон. В Україні нині створено дев'ять регіонів.

ЄВРОРЕГІОНИ В УКРАЇНІ

№ п/п	Назва	Дата заснування	Країни-учасниці
1	Карпатський	14.02.1993	Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина, Україна
2	Буг	24.09.1995	Білорусь, Польща, Україна
3	Нижній Дунай	14.08.1998	Молдова, Румунія, Україна
4	Верхній Прут	22.08.2000	Молдова, Румунія, Україна
5	Дніпро	29.04.2003	Білорусь, Росія, Україна
6	Слобожанщина	07.11.2003	Росія, Україна
7	Ярославна	24.04.2007	Росія, Україна
8	Чорноморський	26.09.2008	Азербайджан, Албанія, Болгарія, Вірменія, Греція, Грузія, Молдова, Росія, Румунія, Сербія, Туреччина, Україна
9	Донбас	01.03.2011	Росія, Україна

Характерною рисою таких регіонів, як «Дніпро», «Слобожанщина» і «Ярославна» є відсутність у складі їх регіонів країн Євросоюзу. Це означає, що вони позбавлені можливостей залучення коштів ЄС на реалізацію певних проєктів.

В даний час до **Карпатського єврорегіону** входять прикордонні території п'яти країн: Угорщини, Польщі, Словаччини, Румунії та України, він охоплює територію понад 140 тис. км², з чисельністю населення понад 15 млн осіб (6,3 млн чол. на українській частині). Карпатський єврорегіон має розвинену транспортну мережу (важливі європейські транспортні магістралі, нафтопровід Одеса—Броди, два міжнародних аеропорти — Ужгород і Кошице).

В рамках Карпатського єврорегіону були укладені багатосторонні важливі угоди про співпрацю, а також реалізуються важливі проєкти, серед яких проєкти: «Жива Тиса» та «Зелені Карпати», що передбачають співробітництво в природоохоронній та

туристично — рекреаційній сфері. Тут діє Асоціація музеїв та картинних галерей Карпатського регіону. В Карпатському єврорегіоні розгорнула діяльність Асоціація університетів країн Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії, України.

Другим єврорегіоном, створеним за участю областей України в 1995 р., став **єврорегіон «Буг»**. До складу входять Волинська область України, сусідні воєводства Польщі, Брестська область Білорусі.

Єврорегіон «Буг» займає територію майже 82 тис. км² з населенням 5 млн чол. Українська територія займає 20,2 тис. км², або 45,8 % території, тут проживає 31,2 % населення єврорегіону.

Єврорегіон «Буг», як і «Карпатський» — важлива транзитна територія, через яку проходять найкоротші шляхи з країн СНД і України в країни Західної Європи, а також між країнами Балтійського та Чорноморського регіонів. Розвиток господарського комплексу єврорегіону «Буг» включає реалізацію ряду проєктів, що стосуються облаштування українсько-польського та українсько-білоруського кордонів, модернізації транспортно-складської мережі.

Розроблено також спільну програму створення міждержавного біосферного резервату, до якого входять Шацький національний природний парк України, Поліський національний і Собіборський ландшафтний парк Польщі.

До складу **єврорегіону «Нижній Дунай»** увійшли Одеська область України, прикордонні райони Молдови і повіти Румунії. Територія єврорегіону «Нижній Дунай» охоплює 53,3 тис. км² з чисельністю 4 млн чоловік, у тому числі територія України — 33,3 тис. км² з чисельністю населення 2,5 млн чоловік.

Основною проблемою єврорегіону «Нижній Дунай» є екологічна, тому ефективними є реалізація проєктів попередження надзвичайних ситуацій і захист від паводків на Дунаї, та охорона придунайських озер.

Україна зацікавлена в стратегічному розвитку регіону. Це перспективи більш ефективного використання Дунайського водного шляху, відновлення максимальних обсягів роботи Дунайських портів — Рені, Ізмаїла, Усть-Дунайського. Залізнична колія Рені — Ізмаїл — Арциз — Одеса є однією з ланок майбутньої транспортної системи країн ЧЕС.

Єврорегіон «Нижній Дунай» в перспективі може стати важливим транспортним перехрестям країн Причорномор'я, Європи, Закавказзя, країн Близького і Середнього Сходу.

Європейський Союз затвердив маршрути міжнародних транспортних коридорів (МТК), що мають проходити по території Одещини, тому Одеський регіон стає важливим транспортним перехрестям на маршрутах міжнародного транзиту нафти з Прикаспійського регіону і Близького Сходу до країн Європи.

Єврорегіон «**Верхній Прут**» був утворений у вересні 2000 року. Він об'єднує прикордонні регіони Румунії, України, Молдови. Українська територія єврорегіону становить 8,1 тис. км² з чисельністю населення біля 1 млн чоловік.

В регіоні підтримуються спільні транскордонні проекти, спрямовані, насамперед, на попередження, та ліквідацію наслідків природно-техногенних надзвичайних ситуацій у басейнах прикордонних річок. Повені, що повторюються досить періодично, особливо в останні роки, довели, що спільне лихо має одне коріння і потребує об'єднання зусиль його уникнення в майбутньому.

Єврорегіон «Дніпро» створено на території Чернігівської (Україна), Гомельської (Білорусія) та Брянської областей (Російська Федерація). Його площа 107,2 тис км², населення — 3,9 млн чол., українська територія 31,9 тис км², населення — 1,1 млн чол.

Основні напрями співробітництва: всебічний економічний розвиток, регіональне планування, комунікації, транспорт і зв'язок, освіта, охорона здоров'я, спорт і туризм, охорона та поліпшення стану навколишнього середовища, ліквідація надзвичайних ситуацій та стихійних лих, розширення контактів між жителями прикордонних територій.

Єврорегіон «Слобожанщина» створений у межах Слобожанщини в складі Белгородської (Росія) та Харківської (Україна) областей в 2003 році. Площа регіону 58,5 тис км², населення 4,3 млн чол. На цій території концентрується значний економічний та технологічний потенціал. *У рамках стратегічних напрямків співробітництва в цьому регіоні передбачено:*

— будівництво міжнародного російсько-українського аеропорту «Белгород — Харків» поблизу державного кордону;

— формування транспортних економічних кластерів (будівельного, фармацевтичного, туристичного, фінансового та ін.).

На території машинобудівного заводу «ФЕД» в Харкові розпочав свою діяльність українсько-російський технопарк «Слобожанщина». Діяльність технопарку «Слобожанщина» націлена на впровадження технологій у таких галузях, як авіація, приладобудування, верстатобудування, нанотехнології, біомедицина, фармацевтика, ядерні технології в енергетиці, енергозбереження, охорони здоров'я. Засновниками технопарку «Слобожанщина» є

Белгородський державний національно-дослідницький університет, Харківський національний університет імені В. Каразіна, Харківський національний університет радіоелектроніки і науковий парк «ФЕД», Єврорегіон «Ярославна» утворено на території Сумської області України та Курської області Російської Федерації. Територія єврорегіону становить 54 тис. км², населення — 2,5 млн чол.

Сумська область має найбільш протяжний кордон з Росією в порівнянні з іншими регіонами України. Сумщина має значний транзитний потенціал, її територію перетинають міжнародні залізничні магістралі Київ — Москва, Дніпропетровськ — Санкт-Петербург, а також автомагістраль Київ — Москва.

Курська область також має розвинену транспортну інфраструктуру. На території області проходять автомагістралі: М-2 «Крим», «Курськ — Воронеж—Бориславське», залізниці «Москва—Харків» та інші. Найбільші залізничні вузли: Курськ, Львів. За густотою залізниць Курська область займає одне з перших місць в Росії. Учасниками єврорегіону «Ярославна» розроблено ряд спільних програм і проєктів транскордонного співробітництва, що реалізуються: міжнародний табір студентського активу «Слов'янська співдружність», міжнародний табір «Ближче один до одного».

Чорноморський єврорегіон (2008 р.) — один із центрів європейської та світової політики, на який істотно впливають процеси глобалізації.

Цей регіон зберігає відносну стабільність, хоча і відчуває на собі багато внутрішніх і зовнішніх загроз, зокрема, «заморожені конфлікти» у таких країнах, як Грузія (Абхазія і Південна Осетія), Молдова (Придністров'я), Нагірний Карабах (Вірменія, Азербайджан).

Чорноморський регіон є важливим для міжнародних організацій, таких як Європейський Союз та НАТО.

В Чорноморському регіоні вже давно успішно діє Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Пріоритетами України в рамках ОЧЕС є реалізація різноманітних транспортних проєктів, тому що саме Чорноморський регіон є світовим лідером за своїм транзитним потенціалом. Українська сторона зацікавлена у розвитку магістрального морського сполучення між країнами — учасницями ОЧЕС, а також підтримує ідею спорудження кільцевої автомобільної дороги.

Найбільш перспективним є Євро-Азійський транспортний коридор. Його складовою є паромна переправа Іллічівськ — Поті. Програма TRASECA, що надає технічну допомогу в розвитку цього коридору, фінансується Європейським Союзом.

Єврорегіон «Донбас» включає територію Луганської і Ростовської областей, займає площу 127 тис. км², населення — 6,8 млн чоловік, утворений у 2011 році.

Серед спільних завдань єврорегіону «Донбас» особливої уваги заслуговують такі:

- розвиток транспортного співробітництва, участь у відтворенні «Шовкового шляху» — будівництво автошляху через територію України із заходу на схід, через Ростовську область Росії із виходом у Казахстан;

- співробітництво в промисловості: наприклад, у машинобудуванні — «Луганськтепловоз» та «Новочеркаський електровозний завод»;

- розв'язання екологічних проблем Сіверського Донця і Азовського моря.

Процес транскордонного співробітництва, що поступово охоплює прикордонні території України, є невід'ємною складовою сучасних процесів глобалізації, інтеграції і регіоналізації. Важливість використання прикордонного положення регіонів, створення єврорегіонів є досить важливою складовою зовнішньої політики держави. Транскордонне співробітництво і діяльність єврорегіонів може відігравати роль індикаторів щодо процесів вирівнювання якості життя прикордонних територій, мобілізації місцевих ресурсів, підвищення ефективності їх використання.

Україна бере активну участь у міжнародних регіональних організаціях та ініціативах політично-економічного напрямку, що характеризує її місце в Європейському та Євро-Азіатському просторі.

Для успішного вирішення кінцевої мети України — вступу до Європейського Союзу — необхідно є послідовна концепція розвитку транскордонного співробітництва та проведення подальших дій з урахуванням еволюції Європейського регіонального розвитку.

Література

1. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою. Рада Європи. — 35 с.

2. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва 5.05.1998. Страсбург.

3. Посібник з транскордонного співробітництва [Електронний ресурс] — www.aif.com.ua

4. *Артьомов І. В.* Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України. — Монографія. Серія «Євроінтеграція»: український вимір». — Випуск 13. — 2009. — 508 с.

5. *Біленький П. Ю., Мікула Н. А.* Зовнішньоекономічна діяльність регіонів // регіональна політика: методологія, методи, практика. / Колектив авторів. Монографія. НАН України. Інститут регіональних досліджень за ред. Академіка НАНУ М.І. Долишного. — Львів, 2001. — 719 с. — С. 654—697.

6. *Герасимчук З. В., Лютак О. М.* «Регіональна політика транскордонного співробітництва: механізм формування та реалізації».

7. Посібник «Транскордонне співробітництво». Мікула Н. А., Полкованов В.В. — К.: Видавництво «Крамар», 2011 — 259 с.

8. *Скорик М. Л., Харічков С. К., Андерсон Н. В.* Євро регіони на кордонах України. — ІПРЕЕД НАН України, 2010.

9. *Студенніков І.* Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку// Регіональна політика в країнах Європи: уроки для України/Київ, центр. Інститут України Схід-Захід; за ред. С Максименка. — К.: Логос, 2000, 171 с. — С. 138—167.

Стаття подана до редакції 28.10.2011

УДК 339.54

Г. В. Солодковська, старший викладач,
Ю. М. Солодковський, канд. екон. наук,
доц., кафедра міжнародної торгівлі,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОХІЙСЬКОГО РАУНДУ БАГАТОСТОРОННІХ ТОРГОВИХ ПЕРЕГОВОРІВ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто можливі наслідки прийняття основних проектних документів країнами-членами СОТ у ході Доха-раунду багатосторонніх торговельних переговорів. Визначено перспективні сценарії подальшого розвитку переговорного процесу в межах СОТ. Запропоновано шляхи мінімізації втрат України від підписання угоди по лібералізації сфери послуг.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: WTO, Доха-раунд багатосторонні торгові переговори, національна конкурентоспроможність в умовах торгової глобалізації.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены возможные последствия принятия основных проектных документов странами членами ВТО в ходе Доха-раунда многосторонних торговых переговоров. Определены перспективные сценарии дальнейшего развития перегово-